การพัฒนาตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา

THE DEVELOPMENT INDICATORS HEALTH OF SECONDARY SCHOOL

ศรีนวล ศรีหริ่ง[1]*

[1]นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

* Corresponding Author E-mail : srithatpit@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา ดำเนินการศึกษา 2 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยวิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา นำข้อมูลที่ได้ไปสำรวจความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียน โดยสอบถามผู้บริหารโรงเรียน ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน รวม 561 คน นำข้อมูลจากการสำรวจมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน Confirmatory factor analysis: CFA) ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสมของพัฒนาตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา และ ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบหลัก และตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา จากทรงคุณวุฒิโดยใช้เทคนิคการประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะเพื่อหาฉันทามติ (Multi Attribute Consensus Reaching: MACR) ผลการวิจัย พบว่า สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา มีองค์ประกอบย่อย 13 องค์ประกอบ มีตัวบ่งชี้ 68 ตัวบ่งชี้

คำสำคัญ : การพัฒนาตัวบ่งชี้, สุขภาวะของโรงเรียน

ABSTRACT

The objective of this research was to develop the Assessment Model in Secondary School. There were 3 Phases including: Phase 1; the study and survey of information relating to Health of Secondary School were performed by studying and analyzing the approach and related literature as well as synthesizing the factors of Health in Secondary School, and criterion for assessment of Health in Secondary School. Data were studied and investigated the appropriateness of indicator of Health in Secondary School by asking the school administrators, the chief of Learning Substance, and teachers. The total number of samples included 561 persons. The surveyed data were analyzed by using Exploratory Factor Analysis: EFA as well as Confirmatory factor analysis: CFA. Phase 2: the Construction of Model was constructed, and the Handbook for using the

Health Assessment Model in Secondary School, was established. Using obtained data from Phase 1, were used for constructing the Health Assessment Model in Secondary School. The major factors, sub-factors, and indicators were investigated their appropriateness as well as possibility from the experts by using Multi Attribute Consensus Reaching: MACR. Then, the major factors, sub-factors, and indicators after consensus, were used to establish the Handbook of Health Assessment in Secondary School. The statistic using for data nalysis, included the Mean, Standard Deviation, Median, and Range between Quartile. For hypothesis testing, the Mann Withney U Test, and the Kruskal – Wallis Test (One-way Analysis of Variance) were administered. Phase 3, the Health Assessment Model of Secondary School, was tried out and evaluated to investigate the Validity of Health Assessment Model based on school context. (Large sized, medium sized, and small sized schools) In addition, the Assessment Model was evaluated by using the Assessment Model from 4 aspects of assessment quality criterion including: Utility, Feasibility, Propriety, and Accuracy.

The research findings found that: 1. The Health Assessment Model of Secondary School consisted of 4 Major factors, 13 sub-factors, and 68 indicators. 2. The Healthy Assessment Model of Secondary School consisted of Content Validity considering by the experts. 3. The Healthy Assessment Model of Secondary School consisted of Standard in Usefulness, Possibility, Appropriateness, and correctness, in overall, in “High” level. Considering each aspect, found that the aspects of Usefulness, Possibility, Appropriateness, and Correctness, were in “High” level in every aspect.

In conclusions, the developed Health Assessment Model of Secondary School consisted of Standard in Content Validity considering by the experts, and the Standard of Usefulness, Possibility, Appropriateness, and Correctness, in overall, in “High” level. Considering each aspect, found that the aspects of Usefulness which could be used in real situation.

Keywords : Indicators, Health of Secondary School

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สุขภาวะของโรงเรียนเป็นบรรยากาศการดำเนินงานของโรงเรียนและถือว่าเป็นมโนทัศน์ที่สามารถอธิบายตัวแปรสำคัญในการวัดประสิทธิผลโรงเรียน ดังนั้นการศึกษาสุขภาพหรือสุขภาวะองค์กรในระดับโรงเรียนตามทัศนะของ Hoy and Other ; Hoy ; Tarter and KottKamp (1991) กล่าวว่าสุขภาพของโรงเรียน คือ สภาวะการทำงานตามภารกิจที่จำเป็นของโรงเรียนในระดับสถาบัน ระดับการจัดการ และระดับเทคนิค ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครู องค์กรมีการทำงานทั้ง 3 ระดับ คือ 1) ระดับสถาบัน 2) ระดับการจัดการ 3) ระดับเทคนิค ประสานสัมพันธ์กัน สามารถแสดงออกถึงความต้องการที่จะทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ ดังนั้นองค์กรที่มีสุขภาพดีจะเป็นตัวชี้วัดให้ทราบว่าการบริหารองค์กรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Hoy,Tarter and KottKamp, 1991) ในการศึกษาเกี่ยวกับ

สุขภาพขององค์กรของ Mile (1965) กล่าวว่าถ้าจะเปรียบเทียบองค์กรหรือโรงเรียนเป็นเสมือนร่างกายมนุษย์ สามารถที่จะพิจารณาได้จากสภาวะ การปฏิบัติงานในโรงเรียนกับการทำงานของระบบต่าง ๆ ภายในร่างกายซึ่งมีระบบอยู่มากมาย แต่ละอวัยวะแต่ละระบบต่างก็ทำหน้าที่ของตัวมันเอง หากอวัยวะหรือระบบต่าง ๆ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินองค์กรจึงเป็นการทบทวนภารกิจและพัฒนาการปฏิบัติงานทั้งระบบสามารถติดตามตรวจสอบผลงานที่เกิดจากการใช้เทคนิควิธีการในการพัฒนาองค์กรและยังเป็นกลไกหนึ่งในการกระตุ้นการทำงานของบุคลากรในองค์กร การประเมินนั้นจำเป็นที่ต้องมีการกำหนดแผนของการดำเนินการประเมินไว้ล่วงหน้า ลักษณะดังกล่าวนี้ผู้ประเมินจะเป็นผู้กำหนดขึ้นใช้เป็นแนวทางในการประเมิน (Alkin และ Ellett, 1990) ประกอบกับองค์กรก็เป็นลักษณะของสังคมหนึ่งที่มีส่วนประกอบสำคัญ คือ มีระบบ มีการควบคุม มีกระบวนการและมีกิจกรรมที่จะนำไปสู่เป้าหมายขององค์กรและตัวจักรสำคัญคือบุคคลในองค์กร ถ้ามององค์กรในระบบที่สลับซับซ้อนประกอบด้วยตัวแปรสำคัญ คือ โครงสร้างขององค์กร คนและสังคม งานและกิจกรรม และเทคโนโลยี ซึ่งตัวแปรเหล่านี้ต้องสัมพันธ์กันโดยมีเป้าหมายขององค์กรเป็นเข็มทิศหลักที่จะชี้นำไปสู่ความสำเร็จ ดังนั้นองค์กรจะต้องมีการปรับปรุงตลอดเวลาเพื่อให้ทันกับสภาพแวดล้อมหรือเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง (ชูชีพ พุทธประเสริฐ. 2542) ผลการศึกษาของ Hoy,Tarter and Kottcamp (1991) ได้สนับสนุนและยืนยันตามแนวคิดนี้ จึงสรุปได้ว่า องค์กรที่มีสุขภาพดีจะเป็นตัวชี้วัดให้ทราบว่าการบริหารองค์กรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สุขภาพองค์กรจึงหมายถึงสภาวะการปฏิบัติงานในองค์กรตามภารกิจและการได้ตอบสนองการทำหน้าที่สำคัญของระบบสังคม ด้านการปฏิบัติงาน การทำให้บรรลุเป้าหมาย การบูรณาการและการรักษาระเบียนแบบแผนขององค์กร ทำให้องค์กรมีความพร้อมที่จะอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมและสภาวะการต่าง ๆ ในระบบสังคมได้อย่างเหมาะสม และมีโอกาสที่จะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงให้องค์กรมีการพัฒนาก้าวหน้าได้อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน Hoy & Feldman (1987) แต่องค์กรก็ควรจะตรวจสอบผลการดำเนินงานของตนเองเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง Benis, a.n.d cited in Mcfarland (1979) ได้กล่าวว่าองค์กรที่มีสุขภาพดีจะต้องมีความสามารถในการปรับตัว ตระหนักในเอกลักษณ์ของตนและต้องมีความสามารถในการทดสอบสภาพความเป็นจริงในสังคม ประกอบกับในปัจจุบันการประเมินผลองค์กรได้รับการยอมรับ ในองค์กรต่าง ๆ ของไทยทั้งหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ว่าเป็นหลักการหรือแนวคิดทางการจัดการเป็นแนวคิดที่มีมานานแล้ว และถือเป็นหนึ่งในหน้าที่ทางการจัดการของผู้บริหารแต่ภายหลังจากการประเมินองค์กรด้วยตนเองตามเกณฑ์การประเมินแล้ว องค์กรจะสามารถวิเคราะห์ได้จุดแข็ง และโอกาสในการปรับปรุงองค์กรเพื่อนำไปจัดลำดับความสำคัญในการปรับปรุงองค์กร (สำนักงานพัฒนาระบบราชการ, 2554) Hoy and Feldman (1987) ได้พัฒนาเครื่องมือวัดสุขภาพองค์กรทางการศึกษา ประกอบด้วยมิติหนึ่งที่บ่งชี้การมีสุขภาพองค์กร 7 มิติ ได้แก่ มิติที่ 1 ความเข้มแข็งของสถาบัน มิติที่ 2 อิทธิพลของครูใหญ่ มิติที่ 3 การบริหารที่เน้นคน มิติที่ 4 การบริหารที่เน้นงาน มิติที่ 5 การสนับสนุนทรัพยากร มิติที่ 6 ขวัญของครู และมิติที่ 7 การเน้นวิชาการ และ Clark and Falirman (1983) ยังได้พัฒนาเครื่องมือประเมินระดับสุขภาพองค์กร เป็นเครื่องมือที่ใช้หาระดับของสุขภาพองค์กรประกอบด้วยข้อความที่ระบุรายละเอียดตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้วัด 10 ตัวแปร คือ การบรรลุเป้าหมาย การสื่อสารที่เพียงพอ การใช้อำนาจที่เหมาะสม การใช้ทรัพยากรที่เหมาะสม ความสามัคคี ขวัญกำลังใจ นวัตกรรม ความเป็นอิสระ การปรับตัว ความสามารถในการแก้ปัญหา และได้กำหนดการให้คะแนนเป็นการประมาณค่า 3 ช่วง คะแนนจากต่ำ ปานกลาง และสูง ส่วน Miles (1973) ได้กำหนดแนวทางตรวจสุขภาพองค์กรที่สมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ไว้ 10 มิติ ประกอบด้วย มิติที่ 1 เป้าหมายชัดเจนและได้รับการยอมรับจากผู้มีส่วนร่วม เป็นที่ยอมรับและก้าวไปสู่ความสำเร็จได้ มิติที่ 2 การติดต่อสื่อสารอย่างเหมาะสม มีวิธีการที่ดี และรับรู้ได้อย่างฉับพลัน โดยเฉพาะการ

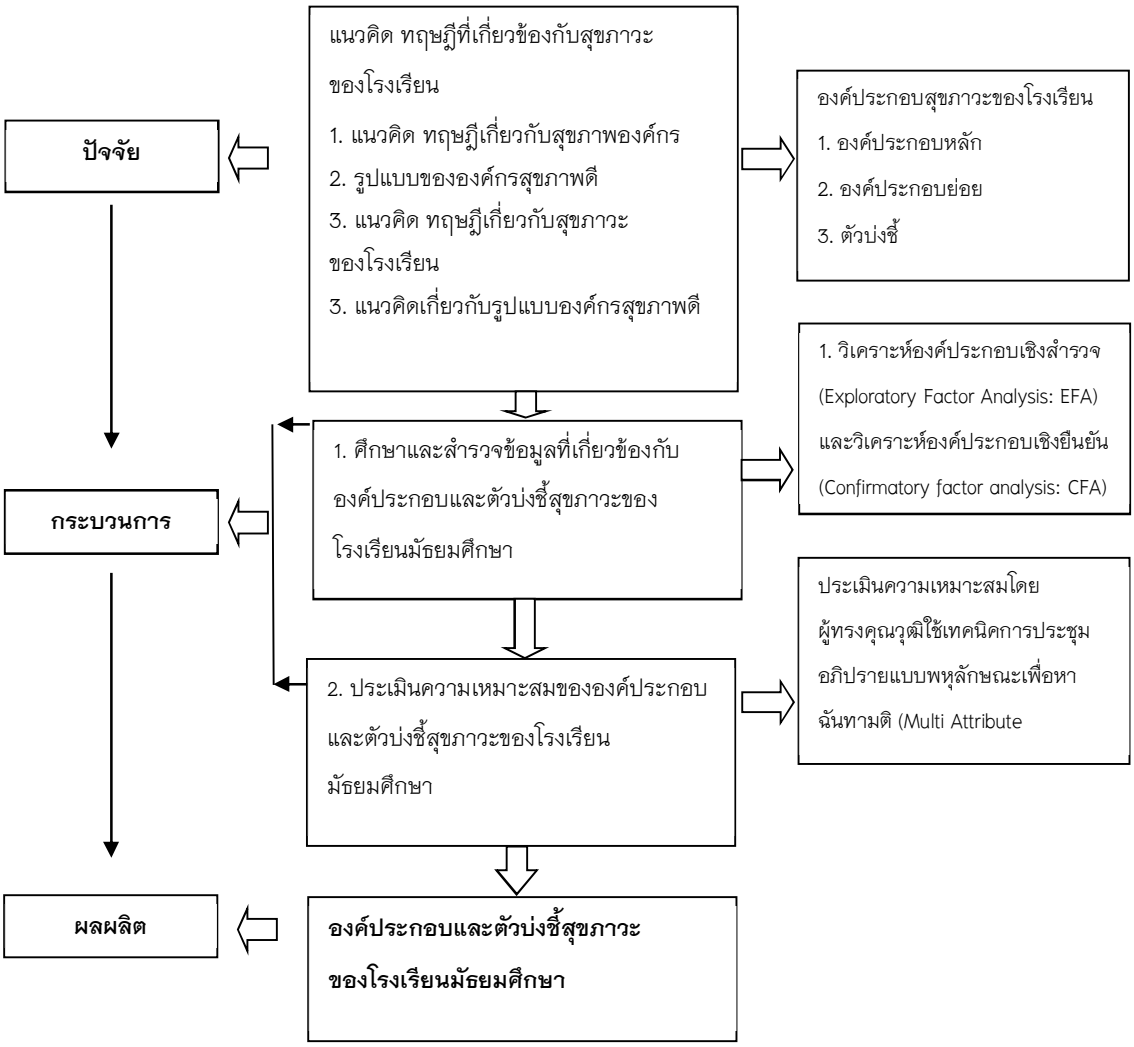
ติดต่อสื่อสารภายใน มิติที่ 3 การใช้อำนาจในทางที่ดี โดยกระจายอำนาจอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง มิติที่ 4 การใช้ทรัพยากรบุคคลอย่างเหมาะสมกับปริมาณ และความต้องการ มิติที่ 5 สมาชิกมีความสามัคคีรักใคร่สนิทสนม และปรองดองกันอย่างดี มิติที่ 6 สมาชิกมีขวัญและความพึงพอใจในงานดี มิติที่ 7 มีนวัตกรรมและวิธีการใหม่ ที่จะนำไปสู่การจัดตั้งเป้าหมายใหม่ได้ มิติที่ 8 มีอิสระในการดำรงอยู่ได้ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่กดดัน มิติที่ 9 มีความสามารถในการปรับตัว เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่จะทำให้พัฒนาได้ และมิติที่ 10 มีความสามารถในการแก้ปัญหา ได้อย่างเหมาะสมใช้พลังน้อยและมีกลไกลที่แข็งแรง ในขณะเดียวกัน Owens (1991) กล่าวว่า การที่องค์กรจะมีสุขภาพดีนั้นจะต้องปฏิบัติให้บรรลุเกณฑ์ 10 ประการต่อไปนี้ 1) การมุ่งเน้นเป้าหมาย คือการที่บุคคลในองค์กรต้องเข้าใจและยอมรับเป้าหมายขององค์กร เป้าหมายขององค์กรจะต้องมีความเป็นไปได้ และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม 2) มีการติดต่อสื่อสารอย่างพอเพียง คือองค์กรต้องมีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพทั้งภายในและภายนอกองค์กร ต้องมีข้อมูลข่าวสารที่พร้อมเสมอในการวินิจฉัย และแก้ปัญหาที่ส่งผลต่อการพัฒนาองค์กร 3) การใช้อำนาจที่เป็นธรรม คือการที่องค์กรมีการกระจายอำนาจอย่างเหมาะสม และเป็นธรรมในทุกระดับองค์กร 4) การใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณภาพ คือการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ทรัพยากรบุคคล มีการใช้งานอย่างเหมาะสมมากหรือน้อยเกินไป มีความตึงเครียดน้อย บุคลากรทำงานหนักแต่ไม่มีความรู้สึกว่า เป็นการทำงานเกินตัว มีความพอใจในการวางตัวและบทบาทที่องค์กรต้องการ มีความรู้เป็นตัวของตัวเองและไม่เพียงความรู้สึกที่ดีต่องาน ยังรู้สึกว่าองค์กรสนับสนุนให้เขามีการเรียนรู้และก้าวหน้า 5) ความกลมเกลียวกัน คือ การมีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ต้องการที่จะคงอยู่ในองค์กร มีความเคารพซึ่งกันและกัน 6) ขวัญ คือ ความรู้สึกในจิตใจที่บุคลากรมีความรู้ที่ดีต่อองค์กร มีความพึงพอใจ ซึ่งตรงข้ามกับความรู้สึกไม่มีความสุขมีความตึงเครียดและไม่พึงพอใจในองค์กร 7) การมีนวัตกรรมใหม่ ๆ คือ การที่องค์กรมีการเจริญพัฒนาและมีการเปลี่ยนแปลง มีการคิดเป้าหมายใหม่ ๆ ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เปลี่ยนแปลงตัวเอง แทนที่จะหยุดนิ่งอยู่กับที่ 8) ความเป็นอิสระ คือ การเป็นตัวของตัวเอง มีอิสระในการตอบสนองความต้องการของสิ่งแวดล้อม 9) มีการปรับตัว คือ ความสามารถในการปรับตัวอย่างเร็ว มีความมั่นคงทนต่อความเครียดที่เกิดจากความยุ่งยาก ที่เกิดจากขบวนการปรับตัวไม่ดี 10) ความสามารถในการแก้ปัญหา คือความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ปัญหาได้โดยการใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด และเกิดความตึงเครียดน้อยที่สุด จากเกณฑ์ทั้ง 10 ประการนี้ Miles (1973) ได้เสนอไว้เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะ 3 ด้าน คือ 1) ความต้องการด้านภารกิจ 2) ความต้องการด้านการบำรุงรักษา และ3) ความต้องการด้านความเจริญและการเปลี่ยนแปลงอย่างสมบูรณ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะขององค์กรมาสังเคราะห์เพื่อเป็นกรอบแนวคิดงานวิจัย คือ กรอบแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะของโรงเรียน ผู้วิจัยได้จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสุขภาพองค์กร รูปแบบองค์กรสุขภาพดี และแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสุขภาวะของโรงเรียน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา 2) เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษามีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้ององค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา

2. สังเคราะห์องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา

3. ศึกษาและสำรวจความเหมาะสมของตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียน สอบถามผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 187 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 34 แห่ง โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 75 แห่ง และโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 78 แห่ง ได้กลุ่มตัวอย่าง 561 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิด

4. นำข้อมูลจากการสำรวจมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Confirmatory factor analysis: CFA) และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Exploratory Factor Analysis: EFA)

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ โดยตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา จากทรงคุณวุฒิ โดยใช้เทคนิคการประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะเพื่อหาฉันทามติ (Multi Attribute Consensus Reaching: MACR)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า สุขภาวะของโรงเรียน ประกอบด้วย 13 องค์ประกอบ 68 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนที่มีสุขภาวะ มี 7 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) โรงเรียนมีนโยบายต่อเนื่องและมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) โรงเรียนมีนโยบายพัฒนาครูที่เน้นการพัฒนาทักษะและความสามารถของครูอย่างต่อเนื่อง 3) โรงเรียนมีนโยบายตอบสนองความต้องการของผู้เรียนชัดเจน 4) โรงเรียนวางแผนการบริหารและจัดการศึกษาโดยชุมชนมีส่วนร่วม 5) โรงเรียนมีความเป็นอิสระในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา 6) โรงเรียนเน้นพัฒนาการเรียนการสอนโดยครูเข้าชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู7) คณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการโรงเรียน

องค์ประกอบที่ 2 ด้านวัฒนธรรมองค์กร มี 6 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนมีบรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในด้านต่าง ๆ 2) โรงเรียนมีบรรยากาศการทำงานเป็นกัลยาณมิตรเอื้ออาทรต่อกัน 3) โรงเรียนมีบรรยากาศส่งเสริมการทำงานเป็นทีมรับผิดชอบงานตามบทบาท 4) ทุกคนในโรงเรียนมีส่วนร่วม 5) โรงเรียนมีการติดต่อสื่อสารที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ6) ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองและนักเรียนร่วมกันรักษาเกียรติและชื่อเสียงของโรงเรียน

องค์ประกอบที่ 3 ด้านโครงสร้างและระบบองค์กร มี 6 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) โรงเรียนจัดระบบโครงสร้างและระบบงานเน้นการกระจายอำนาจโดยการมีส่วนร่วม 2) โรงเรียนจัดโครงสร้างและระบบงานเน้นรูปแบบที่เอื้อต่อ

การทำงาน 3) โรงเรียนมีเป้าหมายพัฒนาโรงเรียนที่ชัดเจน 4) โรงเรียนจัดให้มีการกระจายอำนาจที่ส่งเสริมพลังอำนาจ

องค์ประกอบที่ 4 ด้านภาวะผู้นำ มี 5 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) ผู้บริหารใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม 2) ผู้บริหารเสริมพลังอำนาจในการทำงานให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน 3) ผู้บริหารมีระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นธรรม 4) ผู้บริหารยอมรับความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษา 5) ผู้บริหารมอบอำนาจให้ครูสามารถควบคุมและตัดสินใจในการทำงาน

องค์ประกอบที่ 5 ด้านอิทธิพลผู้บริหารโรงเรียน มี 3 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) ผู้บริหารได้รับการยอมรับนับถือทั้งในและนอกโรงเรียน 2) ผู้บริหารสามารถทำงานร่วมกับผู้บังคับบัญชาที่เหนือกว่าได้และเป็นแบบอย่างที่ดี 3) ผู้บริหารสามารถทำงานร่วมกับผู้ใต้บังคับบัญชา

องค์ประกอบที่ 6 ด้านการสนับสนุนทรัพยากร มี 4 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) ผู้บริหารมีนโยบายการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าโดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย 2) ผู้บริหารสนับสนุนให้บุคลากรทางการศึกษาใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 3) ผู้บริหารสนับสนุนทรัพยากรสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษาตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 4) ผู้บริหารส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าของทรัพยากร

องค์ประกอบที่ 7 ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา มี 3 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) ผู้บริหารใช้วิธีการแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสม 2) ผู้บริหารสามารถแก้ไขปัญหาร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียน 3) ผู้บริหารร่วมหาแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อไม่ให้เป็นอุปสรรคในการทำงาน

องค์ประกอบที่ 8 ด้านนวัตกรรม มี 3 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) ครูมีการใช้นวัตกรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ครูมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา 3) ครูมีการผลิตและพัฒนานวัตกรรมใช้ในการเรียนการสอน

องค์ประกอบที่ 9 ด้านคุณลักษณะของครู มี 5 ตัวบ่งชี้ 1) ครูมีวิสัยทัศน์และมีภาวะผู้นำในการทำงานร่วมกัน 2) ครูมีคุณธรรม จริยธรรม 3) ครูมีความรู้ความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ 4) ครูมีกระบวนการคิดที่เป็นระบบสามารถเชื่อมโยงกับงานได้ 5) ครูมีการศึกษาค้นคว้าเพื่อเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาตนเองอยู่

องค์ประกอบที่ 10 ด้านขวัญและกำลังใจ มี 4 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) ครูมีการตัดสินใจหรือวางแผนการทำงานร่วมกัน 2) ครูมีความไว้วางใจและให้เกียรติซึ่งกันและกัน 3) ครูได้รับการยกย่องและให้รางวัลอย่างเสมอภาค 4) ครูมีความรู้สึกที่ดีต่อเพื่อนร่วมงานเมื่อได้รับความสำเร็จในงานที่ปฏิบัติ

องค์ประกอบที่ 11 ด้านสิ่งแวดล้อมทางวิชาการ มี 6 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้หลากหลายที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน 2) โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย 3) ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 4) ครูผู้สอนเอาใจใส่นักเรียนทุกคนอย่างทั่วถึง 5) โรงเรียนประชาสัมพันธ์ความสำเร็จสามารถทางวิชาการโรงเรียนให้บุคคลและหน่วยงานภายนอกรับรู้ 6) โรงเรียนมีป้ายนิเทศทั้งในห้องเรียนและบริเวณโรงเรียนเพียงพอ

องค์ประกอบที่ 12 ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและบรรยากาศในโรงเรียน มี 13 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) โรงเรียนจัดภูมิทัศน์ของโรงเรียนสะอาด ร่มรื่น สดชื่น สวยงามและมีชีวิตชีวา 2) โรงเรียนมีบริเวณให้นักเรียนและครูได้พักผ่อน 3) โรงเรียนมีระบบที่ดีในการกำจัดขยะมูลฝอย 4) โรงเรียนมีห้องน้ำ ห้องส้วมสะอาด ถูกสุขลักษณะ และเพียงพอ 5) โรงเรียนมีโรงอาหารที่สะอาดถูกสุขอนามัย และเพียงพอ 6) โรงเรียนมีถนนและทางเดินภายในบริเวณโรงเรียนสะอาดปลอดภัย 7) โรงเรียนมีอาคารประกอบการเพียงพอสำหรับการใช้งาน 8) โรงเรียนมีห้องเรียน อาคารเรียน และห้องปฏิบัติการเพียงพอ สะอาด มีอากาศถ่ายเทดี มีแสงสว่างเพียงพอและปลอดภัย 9) โรงเรียนมีวัสดุครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่าง ๆ ในโรงเรียนเพียงพอและใช้งานได้ดี 10) โรงเรียนมีระบบสาธารณูปโภคที่ดี 11) โรงเรียนมีสนามกีฬาและสถานที่ออกกำลังกายเพียงพอ 12) ที่ตั้งของโรงเรียนห่างจากมลภาวะสิ่งรบกวนภายนอก เช่น น้ำเน่าเสีย เสียงดัง โรงงานอุตสาหกรรม 13) โรงเรียนมีความปลอดภัยและเป็นระเบียบเรียบร้อย

องค์ประกอบที่ 13 ด้านสิ่งแวดล้อมทางการบริหารจัดการ มี 5 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) โรงเรียนมีการบริหารงานที่โปร่งใสทุกขั้นตอนสามารถชี้แจงและทำความเข้าใจกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ 2) โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสม่ำเสมอ 3) โรงเรียนมีการประสานชุมชนและหน่วยงานภายนอกมาสนับสนุน โรงเรียน 4) โรงเรียนมีระบบการติดต่อสื่อสารที่ดีและมีประสิทธิภาพ 5) โรงเรียนมีระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารที่ถูกต้องและทันต่อการใช้งาน

2. การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษาพบว่า มีมาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและความถูกต้องโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษาประกอบด้วย 3 กระบวนการ ซึ่งมีลักษณะเป็นเชิงระบบ คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ ดังนี้ ด้านปัจจัยนำเข้า คือ การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะของโรงเรียน ด้านกระบวนการ คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Confirmatory factor analysis: CFA) และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Exploratory Factor Analysis: EFA) เพื่อหาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียน และด้านผลลัพธ์ ได้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการทดสอบ KMO ของข้อมูลด้านองค์กรมีค่าเท่ากับ .960 แสดงว่าข้อมูลสามารถใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบได้ดี

2. ผลการประเมินความเหมะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษาพบว่าองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียนที่มีมาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสมและมีความถูกต้องโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ

ธิดาวัลย์ อุ่นกอง (2553) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาสุขภาพองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ได้นำรูปแบบการพัฒนาสุขภาพองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปทดลองใช้ ครูและผู้บริหารมีความเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาสุขภาพองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวมมีความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้อยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อมร มะลาศรี (2554) ได้พัฒนารูปแบบการประเมินความเสี่ยงทางการศึกษาสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏ และได้นำรูปแบบการประเมินความเสี่ยงทางการศึกษาสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏ ไปใช้ พบว่า รูปแบบการประเมินมีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง โดยรวมอยู่ในระดับมาก และผลการวิจัยของ นครชัย ชาญอุไร (2554) ที่ได้พัฒนารูปแบบการใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : การประยุกต์ใช้แนวคิดการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์กร พบว่า การประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ที่ปรากฏเช่นนี้ เนื่องมาจากการพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษาในครั้งนี้ได้ผ่านกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบและมีความน่าเชื่อถือ โดยเริ่มจากการศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเป็นสารสนเทศองค์ประกอบการและ ตัวบ่งชี้ สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษาและสำรวจความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา จากผู้บริหาร ครูที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสำรวจและวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับดีมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กมลาศน์ ศรประสิทธิ์ (2553) ได้พัฒนาเครื่องมือตรวจวัดสุขภาพองค์การของโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องความกลมกลืนระหว่างโมเดลและข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับดีมาก จากนั้นได้ดำเนินการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยการประยุกต์ใช้เทคนิคการประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะเพื่อหาฉันทามติด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผล ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหาร และผู้ทรงคุณวุฒิตัวแทนจากโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้านละ 3 คน เพื่อนำสารสนเทศที่ได้ไปใช้ในประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อมร มะลาศรี (2554) ได้พัฒนารูปแบบการประเมินความเสี่ยงทางการศึกษาสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการประเมินองค์ประกอบการประเมินความเสี่ยง ความเสี่ยง ตัวบ่งชี้ความเสี่ยง และเกณฑ์การประเมินความเสี่ยง โดยการประยุกต์ใช้เทคนิคการประชุมอภิปรายแบบพหุลักษณะเพื่อหาฉันทามติด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการความเสี่ยง ด้านการวัดและประเมินผล และตัวแทนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านละ 3 คน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นครชัย ชาญอุไร (2554) ได้พัฒนารูปแบบการใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคะวันออกเฉียงเหนือ : การ

ประยุกต์ใช้แนวคิดการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ 4 กลุ่ม จำนวน 20 คน โดยใช้วิธีการประชุมอภิปรายหาข้อสรุปความสอดคล้อง พบว่าการพัฒนารูปแบบการใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่พัฒนาขึ้นเป็นการพัฒนาหาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ เพื่อให้โรงเรียนมีการประยุกต์ใช้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา จึงควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาการนำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษาไปใช้ในการประเมินสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษาไปใช้วางแผนการบริหารงานโรงเรียนในระดับโครงการ หรือระดับกิจกรรมของโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

กมลลาศน์ ศรประสิทธิ์. **การพัฒนาเครื่องมือตรวจวัดสุขภาพองค์การโรงเรียนประถมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปรัชญา ดุษฎีบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2553.

ชูชีพ พุทธประเสริฐ. **การพัฒนาองค์การ เทคนิคการบริหารการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.

ธิดาวัลย์ อุ่นกอง. **รูปแบบการพัฒนาสุขภาพองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์กศ.ด. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2553.

นครชัย ชาญอุไร. **การพัฒนารูปแบบการใช้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : การประยุกต์ใช้แนวคิดการวิจัยเพื่อพัฒนา องค์การ**. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2554.

ศิริชัย กาญจนวาสี.**ทฤษฎีการประเมิน**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

สำนักงานพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร).**การประเมินผลองค์กร**. กรุงเทพฯ : สุขุมวิทมีเดีย มาร์เก็ตติ้งจำกัด, 2550.

อมร มะลาศรี. **การพัฒนารูปแบบการประเมินความเสี่ยงทางการศึกษาสำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏ**. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2554.

Alkin, M.C. and F.S. Ellett Jr. “Development of Evaluation Model,” in The NationalEncyclopedia of Educational Evaluation. Edited by H.J. Walberg and G.B. Haertel(Eds.). p. 15–20. Oxford : Pergamon, 1990.

Clark,E. & Marvin Fairman. Organizational health : A Significant Force in Planned Change. **NASSP– Bulletin.** 67(464),108–113,1983.

Hoy,Wayne.,and Feldman John A. “Organizational Healthe : The Concept and Its Measure” **Journal of Research and Development in Education** 20 1987:30–38

Hoy,Wayne K,and Kottkamp. Open School/Health School Measuring **Organization Climate**. Newbury Park : Corwin Press, 1991.

Miles,M.B. Planned **Change and organization health** : Figure and ground. **In Education Administration and behavioral science : A systems perspective**. Boston : allyn & Bacon, 1973.

Nevo, D. “The Conceptualization of Educational Evaluation : An Analytical Review of the Literature,” **Review of Educational Research**. 53 : 117–128, 1983.

Owen,R.G. **Organizational behavior in education**. Englewood Cliffs,NJ Prentice.1991.

Stufflebeam, D.L. “Meta Evaluation : Concepts, Standard, and Users,” **Education Evaluation Methodology** : The State of the Art. unpaged, 1981.